

SZEMLE

A MAGYAR IRODALOM ÉVKÖNYVE 1998

Tizenegyedik alkalommal jelent meg *A magyar irodalom évkönyve* című kiadvány, amely a magyar íróársadalomról és az irodalmi intézményrendszeréről ad keresztmetszetet. Az igen hasznos, igen szorgos munkával összeállított adatgyűjtemény, amely elsősorban Buda Attila szerkesztőnek köszönheti létrejöttét, rendre tájékoztat bennünket az 1998-as esztendő fontosabb irodalmi eseményeiről (könyvbemutatókról, írótalálkozókról, írószövetségi összejövetelekről), a magyarországi és a határokon túli magyar írók adatairól, a kortárs magyar írók televíziós, rádiós és színházi bemutatóiról, az írók kapta kitüntésekről és díjakról, a hazai és a határon túl működő magyar könyvkiadókról, folyóiratokról, a tudományos és irodalmi szervezetekről, a külföldi egyetemi és főiskolai magyar oktató- és kutatóhelyekről, a Budapesten működő idegen kulturális intézményekről, az alapítványokról, a könyvtárakról, a nagyobb budapesti könyvesboltokról, végül a magyarországi irodalmi kiállításokról és emlékházakról. Itt jegyzem meg, hogy ez utóbbi tájékoztatást hasznos volna kiegészíteni a Kárpát-medencében található magyar irodalmi emlékházak felsorolásával is, olyan emlékhelyekre gondolok mint a sztegovai Madách-kúria, a nagyszalontai Csonka-torony (amely tudvalevőleg Arany János könyveit és jegyzeteit őrzi), az érmindszenti Ady-emlékház, a kolozsvári Szabédi-ház (amely legújabban a romániai magyar irodalmi múzeumnak ad otthont) vagy éppen a kisbaconi Benedek Elek-kúria (amely az éppen száznegyven esztendeje született nagy székely mesemondó relikviáit őrzi). Az igen tekintélyes gyűjtemény figyelemreméltó adatokat mutat, kiderül például, hogy élő irodalmunk gyarapításáért idehaza és külföldön több mint kétezer számon tartott író dolgozik, Magyarországtól Ausztriáig és Andorrától Argentínáig. Az is kiderül, hogy csak Magyarországon összesen százhetvenöt könyvkiadó jelentet meg magyar irodalmi

műveket, és (a 2000 című folyóirattól kezdve és a Vigilián végezve) összesen hetvenhat irodalmi folyóirat gondolja élő irodalmunkat. Úgy hiszem, az irodalmi évkönyv hasznos forrásmunka és segédeszköze lehet mindenkinek, aki érdeklődik a magyar irodalom jelene iránt. (Széphalom Kiadó, 1999)

POMOGÁTS BÉLA

MAURICE ZUNDEL: ISTEN, A NAGY FÉLREÉRTÉS

Ha egy Istenről valló könyv szellemi súlyát a felszabadító erejének egy-egy sorra eső hányadával mérhetnénk, akkor Zundel sovány, alig ötszáz soros kis könyvecskéjének cipeléséhez egy tehervonatot kellene bérelnünk.

Zundel 1897-ben, Svájcban született, s 1919-ben szentelték pappá. „Költőgénusz, a misztika gényusa, író és teológus, s mindez csodálatos ragyogásban — írja róla búcsúztató beszédében jó barátja, VI. Pál pápa 1975-ben bekövetkezett halálakor. A misztikusokat a közvélemény nem szokta a földönjáró emberek közé sorolni; Zundelt ezzel szemben éppen misztikus érzékenysége vonzotta a természettudományok, a korproblémák s természetesen az irodalom és a művészetek felé is. Szellemi ragyogását éppen ez a sokoldalúság tette máig is egyedülállónak; szellemi-lelki testvérei közül talán — VI. Pál pápán kívül — a jezsuita François Varillont kell megemlégtennünk a kortársak közül.

Zundel gondolatai a század első felében elég merésznek hatottak ahhoz, hogy fölöttese félreállítsák és sajátos zarándokútra indítsák; sajátos szellemi vándorlásának gyümölcsei azonban mára már beértek. Ebből a gazdag választékból található egy kis ízelítőt az olvasó a megjelent kötetben.

Ez a könyv felerészt rövid, egy-két mondatnyi bölcsességeket tartalmaz, a Biblia bölcsességi könyveinek mintájára, bár jóval kevesebb moralizáló utalással. Ha a misztikusokat osztályozni lehetne, Zundel a „mezítlábasok” csoportjába tartozna. Beszédmódja bib-

likusan egyszerű, de ugyanakkor költői; alulról érzi, figyeli embertársainak (mindenkinek!) problémáit, s ez vezeti tollát, amikor rövid írásának legfőbb mondanivalóját így fogalmazza meg: „Ez a mi szabadságunk chartája: az Evangélium megszabadít minket... az uralkodótól, megszabadít az isteni fenyegettség alól: attól az Istentől, akitől féltünk. Isten arra kér, hogy felegyenesedjünk, eljussunk saját egységünkig, ami a Krisztusé, és Istennel együtt teremtvé váljunk... Az Istenlét ezentúl nem uralkodást jelent, hatalmat mások leigázására, — az Istenlét ezt jelenti: *önmagát adja*, mértéket nem ismerve.” Még markánsabban: „Abban a pillanatban, hogy Isten már nem felszabadító tapasztalat számunkra, hamis istenné vált.” S Ágostonra hivatkozva ő is vallja, hogy „Isten pontosan azért lett emberré, hogy az ember Istenné lehessen”.

Az ókori ember (s talán a mai is) uralkodót akkor volt képes elviselni, ha istennek képzelte őket; cserébe viszont Istenét — hogy az meg ne alázza őt —, az uralkodó minden jó és rossz tulajdonságának, hatalmának és dicsőségének teljességével ruházta fel. „Ha a Fáraó Isten, akkor az Isten is Fáraó” — írja Zundel. Ezt a képet örökölte a zsidó nép, ez tükröződik a Biblia ószövetségi lapjain is, amit a szerző Jézus felé mutató „lendületnek” nevez.

Zundel körülbelül húsz kötetnyi életművét szellemiségének ragyogása, életének és mondanivalójának tiszta egyszerűsége hitelesíti. További köteteknek fordítását méltán igényelheti az olvasó, aki ezt a könyvet — Pump Edit értő (és együtt-érző) fordításának köszönhetően — szellemileg, lelkileg gazdagodva teszi vissza polcára, vagy inkább jóízű eledelként baráti beszélgetéseinek asztalára helyezi. (*Korda Kiadó*)

ASZALÓS JÁNOS

KODOLÁNYI JÁNOS: OJBARSZ FUTÁSA

Kodolányi János történelmi regényei, azon túl, hogy igen realiztikusan — mert elmélyült történelmi tanulmányok nyomán — idézték fel a régmúlt korok eseményeit és közna-

pi életét, mindig valamilyen magasabb: bölcséleti, történelembölcséleti mondanivaló szolgálatában állottak. A tatárjárás koráról írott nagy trilógia (a megírás sorrendjében: *A vas fia*, *a Boldog Margit*, *a Julianus barát*) arra a kérdésre keresett választ, hogy egy magára maradt, a barbár világból érkező pusztító hatalomnak kiszolgáltatott kis nép miként maradhat fenn történelmének örvényeiben (és azóta azt is tudjuk, hogy a tatárjárás veszedelme az író számára a szovjet hódítás veszedelmének előképe volt). A későbbi őstörténeti mítoszregények (a *Vízözön* és az *Új ég, új föld*) pedig az emberiség legrégebb kérdéseire próbáltak választ találni, nevezetesen arra, hogy miként maradhat fenn az emberi faj a létezését fenyegető kataklizmák között, miben áll a bűn és miben lelhető fel a megtisztulás.

A két nagy regényfolyam között helyezkednek el Kodolányinak a honfoglaló magyarság útkeresését és kollektív lelki konfliktusait életre keltő regényei: az *Istenek* és a *Holdvilág völgye*, az író ezeket korábban *Emese álma*, később *Pogány tüzek* címmel fogta egybe. A nagyívű regény valójában igen alapos munkával elvégzett történelmi rekonstrukció, amely a Géza fejedelem megválasztását megelőző esztendő világába vezet: a magyarság ekkor még a pogány honfoglalók szokásai szerint élt, de már ismerkedett a Kárpát-medencében talált és a külföldi térítőkre erőfeszítései nyomán is terjedő kereszténységgel. Nos, az író igen alapos művelődéstörténeti és néprajzi előtanulmányok nyomán idézi fel ennek a történelmi választás elé került magyarságnak az életét. A kettős regény két világ: a régi pogány és az új keresztény kultúra határára került magyarság küzdelmét mutatja be, és ennek során arra utal, hogy a magyar népnek őszinte elkötelezettséggel el kellett fogadnia a kereszténység tanításait, ugyanakkor meg kellett őriznie a maga eredeti hagyományait. Ez a történelembölcséleti gondolat tulajdonképpen Kodolányi személyes filozófiájából következett.

A pogány magyarok megtéréséről írott regényt az író valójában három kötetre tervezte, a harmadik kötetből azonban csupán néhány fejezet készült el (pontosabban: lehet,